

šetření, které sbírá pouze vlastní názory a hodnocení učitelů a nezahrnuje přímé pozorování vyučovacích postupů. Z tohoto důvodu je třeba si při vyvozování závěrů uvědomit, že odpovědi učitelů se mohou lišit od informací, které by přineslo přímé pozorování v terénu. Aby bylo možné analyzovat vztah mezi charakteristikami učitelů a výsledky žáků, muselo by být šetření TALIS propojeno s výsledky žáků na úrovni třídy.

Cílovou populací hlavního sběru dat TALIS jsou učitelé na úrovni ISCED 2 (v příloze A je stručná charakteristika úrovně ISCED 1, 2 a 3) a vztahovat závěry na širší skupinu učitelů tedy není žádoucí. Například není vhodné využívat výsledky šetření TALIS 2013 k vyvozování závěrů o celé populaci učitelů v dané zemi. Jediným možným způsobem, jak vyvozovat závěry, je zobecňovat výsledky na populaci učitelů vyučujících na úrovni ISCED 2. Je-li zapotřebí zobecňovat výsledky na učitele vyučující na jiných úrovních ISCED, musí být cílová populace rozšířena o učitele těchto dalších úrovní. Tuto volbu měly všechny země zapojené do šetření. Konkrétně je nyní na výběr rozšířit cílovou populaci o učitele a ředitele působící na úrovni ISCED 1 a ISCED 3. Země, které se pro toto rozšíření rozhodly, tak mohou vytvářet širší závěry.

Nakonec je třeba také přihlídnout k omezením, která se týkají vyvozování příčinných vztahů z dat sebraných v rámci šetření TALIS. Při úvahách nad uspořádáním jakéhokoli výzkumného projektu jsou hlavním zájmem klíčové výzkumné otázky, od kterých se uspořádání šetření odvíjí. V randomizovaném kontrolovaném experimentu je klíčovou otázkou, zda má na některé výstupy vliv určité *zacházení*. Tedy se ptáme, zda může být toto zacházení *příčinou*, proč bylo dosaženo daných výsledků. Odvodit, že určité zacházení *A* ovlivňuje výstup *Y*, je možné pouze pokud: (1) *A* předchází *Y* (*A* nastalo v čase dříve); (2) nastává-li *A*, objeví se i *Y* (dostatečnost výskytu *A*); a (3) musí nastat *A*, aby se objevilo *Y* (nezbytnost výskytu *A*) (Kirk, 1995). Holland (1986) také namítá, že jakákoliv přidaná kritéria za účelem odvozování příčinných vztahů zahrnují problematiku *souvztažnosti příčin* (účinek jedné příčiny tak musí být ohodnocen ve vztahu k jiné příčině); *manipulace s příčinami* (musí být možné, aby byl *potenciálně* každý účastník šetření vystaven danému zacházení, jakož i zařazen do kontrolní skupiny); a *vyločení alternativních vysvětlení*. I za těch nejpříznivějších okolností je bohužel nepravděpodobné, že se podaří vyloučit všechna alternativní vysvětlení a izolovat patřičné *zacházení A* jako příčinu (Shadish, Cook a Campbell, 2002). Místo toho se musíme omezit na neprověřitelné úsudky a odhadnout pravděpodobnost, že daný účinek se objeví v přítomnosti určitého *zacházení A* (Holland, 1986; Schneider, Carnoy, Kilpatrick, Schmidt a Shavelson, 2007). Omezení v oblasti vyvozování příčinných vztahů jsou obzvláště závažná u výzkumu zaměřeném na průřezová data, protože zde není žádná evidentně časově předcházející manipulace (*A*) a protože často pozorujeme situace, kde *Y* nastává v nepřítomnosti *A*, nebo situace, kdy *A* je přítomno, ale *Y* nenastalo. Výzkumník může například vznést hypotézu, že volba určitého pedagogického přístupu je *zapříčiněna* tím, že se výuka odehrává ve veřejné škole. Protože však učitelé mohou do jisté míry ovlivnit, v jaké škole budou vyučovat, je dané *zacházení* (tj. vliv prostředí veřejné a soukromé školy) „znečištěno“ vlivem učitele, který upřednostňoval určitý pedagogický přístup ještě před tím, než začal pracovat v příslušné veřejné škole. Učitelé a ředitelé nejsou do škol přiděleni náhodným způsobem a z tohoto důvodu není jasné, zda pro pozorované chování či jiný výstup neexistují nějaká jiná vysvětlení, která nebyla vypořazována.

Existuje spousta příležitostí pro uplatnění kvazi-experimentálních metod (viz např. Schneider, Carnoy, Kilpatrick, Schmidt a Shavelson, 2007; Shadish, Cook a Campbell, 2002), které se pokoušejí vzít v potaz nepozorované faktory. Stále se však musí omezovat na neprověřitelné úsudky a ani s pomocí kvazi-experimentálních metod tedy není možné vyvodit pevné závěry. Proto je na výzkumníkově zodpovědnosti, aby si byl vědom omezení sebraných průřezových dat a zřetelně vyjádřil všechny úsudky, které vzal v úvahu při vyvozování závěrů.